

УДК 347.191

В. Р. Бакало, О. М. Варченко, І. І. Бакало

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ

Проведено аналіз стану державної реєстрації військових формувань. Визначено причини недосконалості чинного законодавства. Надано пропозиції щодо внесення доповнень до Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців”.

Ключові слова: *військова частина, державна реєстрація, державна таємниця, єдиний державний реєстр.*

Постановка проблеми. Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України. Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються Основним Законом України [1, ст. 17].

Збройна агресія Росії в Криму і на сході України, що призвела до окупації частини її території, зобов’язує звернути особливу увагу на недосконалість чинного законодавства з питань державної реєстрації військових формувань. Інформація про військові частини (місце дислокації, найменування, вид діяльності) доступна будь-якій фізичній (юридичній) особі, у тому числі й іноземцям, бо перебуває у загальнодоступному Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців (далі – Єдиний державний реєстр). Загальнодоступність інформації про місце дислокації військових частин значно послаблює боєготовність і боєздатність армії і заважає своєчасно вжити відповідних заходів, спрямованих на недопущення окупації частини території України.

Мета статті – аналіз чинного законодавства України щодо державної реєстрації військових частин, закладів, установ, організацій та їх відокремлених підрозділів (далі – військові частини).

Виклад основної частини. Військова частина (як і будь-яка інша юридична особа) є організацією, що створена і зареєстрована у встановленому законом порядку. Юридичні особи залежно від порядку їх створення поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права. Юридична особа приватного права створюється на підставі установчих документів, юридична особа публічного права – розпорядчим актом

Президента України, органу державної влади або органу місцевого самоврядування. Порядок створення, організаційно-правові форми, правовий статус юридичних осіб приватного права встановлюються Цивільним кодексом України. Порядок утворення та правовий статус юридичних осіб публічного права визначаються Конституцією України та законом. Юридична особа вважається створеною з дня її державної реєстрації [2, ст. 80, 81, 87].

Державна реєстрація військової частини необхідна для ведення господарської та фінансово-звітної діяльності, тому що засвідчує факт створення юридичної особи. Лише після внесення відомостей до Єдиного державного реєстру військова частина зможе: подавати звіти до Державної податкової інспекції, Фонду соціального страхування, Пенсійного фонду; отримувати бюджетні кошти, наприклад, для оплати працівникам військових формувань листків непрацездатності, бо органи соціального страхування, перед тим як прийняти до оплати листки непрацездатності, перевіряють наявність військової частини в Єдиному державному реєстрі і т. п.

Військова частина є юридичною особою публічного права, її діяльність (у тому числі й державна реєстрація) регулюються законом. З нашого погляду, чинне законодавство України щодо державної реєстрації військових частин недосконале з таких причин.

По-перше, присвоєння ідентифікаційних кодів здійснюється відповідними центральними органами виконавчої влади суб’єктам, відомості про які становлять державну таємницю. Таким органам Держкомстат передає ідентифікаційні коди для ведення відомчого обліку. Порядок передачі ідентифікаційних кодів для присвоєння їх суб’єктам затверджується Держкомстатом разом із відповідними центральними органами виконавчої влади [8, п. 5]. Центральні органи

виконавчої влади і військового управління, у підпорядкуванні яких перебувають військові формування, видають довідки з ЄДРПОУ і присвоюють ідентифікаційні коди військовим частинам [4, ст. 3]. Однак видана довідка з ЄДРПОУ не є підставою для постановки військової частини на облік за місцем її дислокації у Державній податковій інспекції, Фонді соціального страхування, Пенсійному фонді, тому що державна реєстрація юридичних осіб проводиться за їх місцезнаходженням в Єдиному державному реєстрі [3, ст. 5]. Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців” не містить норм, які б встановлювали спеціальний порядок реєстрації військових частин. Такий стан справ призвів до того, що військова частина, маючи довідку з ЄДРПОУ, зобов’язана реєструватися в Єдиному державному реєстрі. Дані про державну реєстрацію військової частини стають відкритими для загального ознайомлення. Саме факт загального доступу до інформації про місце дислокації військової частини, її командира свідчить про недосконалість чинного законодавства України з питань збереження відомостей, що містять державну таємницю, бо до Єдиного державного реєстру не заносяться відомості, що становлять державну таємницю [3, ст. 16].

По-друге, військова частина (як юридична особа публічного права) не може виступати самостійним суб’єктом правовідносин з такими ж правами та обов’язками, як юридична особа приватного права. Зокрема, військова частина не має права самостійно розпоряджатися належним їй військовим майном. Військове майно – це державне майно, закріплене за військовими частинами. До військового майна належать будинки, споруди, передавальні пристрої, всі види озброєння, бойова та інша техніка, боєприпаси, паливно-мастильні матеріали, продовольство, технічне, аеродромне, шкіперське, речове, культурно-просвітницьке, медичне, ветеринарне, побутове, хімічне, інженерне майно, майно зв’язку тощо. Центральні органи здійснюють відповідно до закону управління військовим майном, у тому числі закріплюють військове майно за військовими частинами (у разі їх формування, переформування), приймають рішення щодо перерозподілу цього майна між військовими частинами, у тому числі у разі їх розформування. Військове майно закріплюється

за військовими частинами на праві оперативного управління. З моменту надходження майна і закріплення його за військовою частиною воно набуває статусу військового майна. Військові частини використовують закріплене за ними військове майно лише за його цільовим та функціональним призначенням. Облік, інвентаризація, зберігання, списання, використання та передача військового майна здійснюються у спеціальному порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України [5, ст. 1, 2, 3]. Військова частина, як суб’єкт господарської діяльності, обмежена у правах, тому що: за своїми зобов’язаннями відповідає коштами, що надходять на її рахунок за відповідними статтями кошторису (крім захищених статей), а у разі їх недостатності відповідальність за зобов’язаннями військової частини несе центральний орган; не може відповідати за невиконання договірних зобов’язань закріпленим за нею майном, бо це майно належить державі [6, ст. 4, 5].

По-третє, для внесення до Єдиного державного реєстру запису про припинення військової частини, як юридичної особи, голова комісії подає державному реєстраторові рішення щодо припинення юридичної особи, яке має містити відомості про персональний склад комісії з припинення [3, ст. 34]. Відомості про персональний склад військових посадових осіб комісії є службовою (таємною) інформацією, тому що стосується керівного складу військових формувань. Крім цього проведення державної реєстрації припинення військової частини, як юридичної особи, передбачає низку заходів, які неможливо виконати, бо вони міститимуть інформацію, що може бути віднесена до державної таємниці [7, ст. 8]. Зокрема, для проведення державної реєстрації припинення юридичної особи державному реєстраторові необхідно подати: ліквідаційний баланс (у випадку ліквідації); передавальний акт (у випадку злиття, приєднання, перетворення); розподільчий баланс (у випадку поділу) [3, ст. 36, 37]. Перелічені акти містять інформацію не тільки про особовий склад військової частини, а й про все військове майно, що перебуває на балансі. Така інформація не може бути відкритою для загального ознайомлення. Також слід зазначити, що під час проведення процедури припинення військової частини, як юридичної особи, окремі заходи (наприклад, задоволення вимог кредиторів) військова частина не у змозі

виконати, тому що не має свого майна. Все військове майно, у тому числі й грошові кошти, належить державі і перебуває лише в оперативному управлінні військової частини. Тому, якщо і будуть претензії у кредиторів, то вони адресуватимуться до центральних органів.

Центральні органи неодноразово вимагали від командирів зняти з реєстрації військові частини за місцем їх дислокації. Однак вирішення цього питання не можливе без внесення змін до нормативних актів, адже законодавство України не передбачає спеціального порядку звітності для військових частин перед державними контролюючими органами за місцем їх дислокації без включення до Єдиного державного реєстру.

Висновки

У статті проаналізовано положення чинного законодавства України щодо державної реєстрації військових частин. Військова частина є юридичною особою публічного права, тому її створення, діяльність, статус, а отже, і державна реєстрація повинні регулюватися спеціальними нормами законодавства України. Викладена вище інформація свідчить про суттєву відмінність між статусом цивільної юридичної особи і статусом військової частини, що дає підстави для внесення змін до законодавства України, яке регулює порядок державної реєстрації юридичних осіб.

Пропонуємо: частину 4 статті 16 Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців” доповнити абзацом другим, наприклад, такого змісту: “Державна реєстрація військових частин, закладів, установ, організацій та їх відокремлених підрозділів (далі – військові частини), проводиться центральним органом, якому підпорядкована військова частина. Відомості про військові частини не заносяться до Єдиного державного реєстру. Підставою для постановки на облік військової частини за місцезнаходженням (місцем дислокації) в органах статистики, Державної податкової інспекції, Пенсійного фонду України, Фонду соціального страхування та інших органах місцевої і державної влади, а також для організації фінансово-господарської і звітної діяльності є довідка, видана уповноваженим органом щодо внесення військової частини до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ)”.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Текст] : офіц. текст : [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.] // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний Кодекс України [текст] : офіц. текст [затв. Законом України від 16 січня 2003 р. № 435-IV] // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
3. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців [Текст] : Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31–32. – Ст. 263.
4. Про Збройні Сили України [Текст] : Закон України від 5 жовтня 2000 р. № 2019-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 48. – Ст. 410.
5. Про правовий режим майна у Збройних Силах України [Текст] : Закон України від 21 вересня 1999 р. № 1075-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 48. – Ст. 407.
6. Про господарську діяльність у Збройних Силах України [Текст] : Закон України від 21 вересня 1999 р. № 1076-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 48. – Ст. 408.
7. Про державну таємницю [Текст] : Закон України в редакції від 21 вересня 1999 р. № 1079-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 49. – Ст. 428.
8. Положення про Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) [Текст] : постанова Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. № 118 // Збірник постанов України. – 1996. – № 6. – Ст. 193.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2015 р.

Рецензент – доктор військових наук, професор Г. А. Дробаха, Національна академія Національної гвардії України, Харків, Україна